

NATO-luftrumsovervågning over Baltikum (NATO Air Policing mission in the Baltic States)

Baggrundsnotat

Flemming Pradhan-Blach

Marts 2014

Dette baggrundsnotat er en del af Center for Militære Studiers forskningsbaserede myndighedsbetjening for partierne bag Forsvarsforliget 2013-2017.

Formålet med baggrundsnotatet er at beskrive, hvad NATO's luftrumsovervågning over Baltikum er, hvorfor den eksisterer samt betydningen for NATO og for Danmark.

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet. På centret forskes der i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi, og centrets arbejde danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Dette baggrundsnotat er et analysearbejde baseret på forskningsmæssig metode. Notatets konklusioner kan således ikke tolkes som udtryk for holdninger hos den danske regering, det danske forsvar eller andre myndigheder.

Læs mere om centret og dets aktiviteter på: <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Forfatter:

Militæranalytiker, MA, Flemming Pradhan-Blach, Center for Militære Studier

ISBN: 978-87-7393-727-3

NATO-luftrumsovervågning over Baltikum

Da NATO 29. marts 2004 blevet udvidet med syv nye medlemmer (Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Rumænien, Slovakiet og Slovenien)¹ blev der samtidigt sendt fire belgiske F-16 kampfly til de baltiske lande for at yde indledende luftrumsovervågning af det dengang nye udvidede NATO-luftrum.²

De nye medlemmer var under NATO's kollektive forsvarsregime, som er beskrevet i Artikel 5 i traktaten for NATO. De af de nye lande, der manglede kapaciteter til at yde luftrumsovervågning, som er underlagt Supreme Allied Commander Europe³, blev og bliver i dag støttet af andre NATO-lande til at kunne udføre denne type af kontinuerlige missioner som luftrumsovervågning er. Luftrumsovervågning er et vigtigt element i NATO's forsvar og det er samtidigt også en kollektiv fredstidsopgave. Det kræver overvågningsudstyr i form af radarer, kontrolsystemer og jagerfly, som er på konstant beredskab.⁴

NATO's mission over de baltiske lande startede som nævnt i marts 2004 og er i dag 10 år efter sin opstart på sin 34. mission, som USA varetager med fire F-15C kampfly. I alt har 14 allierede lande deltaget i missionen, se nedenstående tabel.

Tabel 1: NATO Air Policing deltagere⁵

LAND	Missioner
Belgien	3
Danmark	4
England	1
Frankrig	4
Holland	1
Norge	2
Polen	4
Portugal	1
Rumænien	1
Spanien	1
Tjekkiet	2
Tyrkiet	1
Tyskland	5
USA	4

Missionen varetages fra Litauens flyvevåbens base i Siauliai og består af jordpersonel samt fire kampfly som varetager afvisningsberedskabet 24/7, og som med meget kort varsel, inden for 15 minutter, kan indsættes operativt i tilfælde af en luftrumskrænkelse.

I 2004 besluttede folketinget, at Danmark skulle deltage i missionen, dette blev vedtaget med folketingsbeslutning B210 af 12. maj 2004.⁶ Danmark deltog som nation nummer to efter Belgien som startede missionen i de baltiske lande og har siden deltaget yderligere 3 gange.

NATO har 8. Februar 2014 besluttet at forlænge missionen over de baltiske lande til 2018⁷, hvor opgaven skal reevalueres igen⁸, og det viser samtidigt også, at NATO tager denne opgave alvorligt. Dette forstærkes yderligere af at de 28 NATO lande vil forsøge at finde en permanent løsning for at kunne opretholde fly over de baltiske lande. Hvilket også er i tråd med at de baltiske lande ønsker, at det bliver en permanent NATO-mission.⁹

Værdien og vigtigheden af missionen blev for eksempel vist, da Rusland i påsken i 2013 under en rutineflyvning havde 2 bombefly af typen TU-22 og 4 eskorte jagerfly SU-27 i luften, der pludselig ændrede retning mod Sveriges hovedstad Stockholm og påbegyndte simulerede bombeangreb i området omkring Stockholm. NATO var hurtig til at reagere på dette og sendte to fly fra Baltic Air Policing af sted mod de russiske fly. Da Danmark var ansvarlig for Baltic Air Policing på daværende tidspunkt var det to danske F-16 jagerfly som blev sendt af sted mod de russiske fly for at holde øje med dem.¹⁰

Missionen i Baltikum er også vigtig for NATO i en anden sammenhæng. For det første demonstrerer den NATO's vilje og engagement i forhold til det kollektive forsvar af NATO. For det andet viser det NATO's solidaritet overfor medlemslande, der har behov for støtte. For det tredje er det et godt eksempel på, hvordan NATO-landene udnytter knappe ressourcer i en tid med nedskæringer på forsvarsbudgetterne og dermed viser, hvorledes Smart Defence også kan fungere i dette konkrete tilfælde, og ikke kun ved materiel indkøb. Hvis de baltiske lande selv skulle investere i et fuldt luftovervågningssystem, som følger NATO-standarder, med radarer, fly og andet materiel ville det ifølge den lettiske forsvarsminister koste de baltiske lande i omegnen af cirka 1,5 milliarder Euro, hvis de baltiske lande selv skulle varetage opgaven.¹¹ Til sammenligning koster det for eksempel Danmark en merudgift, per rotation, på cirka 7 millioner danske kroner.¹²

Set med danske med danske øjne er missionen i Baltikum også vigtig. For det første viser det vores engagement overfor NATO, og at vi tager princippet om kollektivt forsvar alvorligt. Danmark er selv som lille nation i NATO også afhængig af dette princip. For det andet er Danmark stor fortaler for Smart Defence tankegangen og Baltic Air Policing er en vigtig brik i netop denne sammenhæng. Det er et rigtigt godt eksempel på, hvordan NATO kan udnytte sine ressourcer optimalt. For det tredje har Danmark interesse i, at der er sikkerhed og

stabilitet i Baltikum og har siden begyndelsen af 1990'erne arbejdet for at skabe økonomisk fremgang og politisk stabilitet i regionen.¹³ Danmark var det første land, der genoptog de diplomatiske forbindelser med de baltiske lande og har blandt mange tiltag et særligt program, der hjælper de baltiske lande med suverænitetstøtte som herunder også indebærer støtte til forbedring af overvågning af kystgrænserne.¹⁴ Og man kan diskutere, at den danske støtte til Baltic Air Policing også er i tråd med den danske udenrigspolitik overfor de baltiske lande, og det viser overfor de baltiske lande, at Danmark tager deres sikkerhed alvorligt. For det fjerde skal man også se på vigtigheden af Baltic Air Policing i et dansk lys. Ved at etablere denne mission har det givet Danmark en militær buffer set i relation til de russiske fly og deres operationer i Østersøen. De russiske fly er lettere at identificere og følge på lang afstand, og det giver dermed det danske nationale afvisningsberedskab en øget reaktionstid på eventuelt russiske fly på vej mod dansk luftrum. For det femte er Baltic Air Policing også vigtig for Danmark da det også fungerer som en del af beredskabet mod eventuelt kaprede fly a la de forfærdelige hændelser verden oplevede ved 9/11 i 2001.

De seneste begivenheder, der har udspillet sig i og omkring Ukraine har desuden også givet missionen i de baltiske lande yderligere vigtighed for beskyttelsen af denne del af NATO's område. Den russiske overtagelse af Krim har medført at Baltic Air Policing missionen er blevet forstærket af USA som i forvejen har været ansvarlig for missionen siden 3. januar 2014¹⁵. USA har sendt yderligere 7 fly til de baltiske lande, seks F-15 jagerfly og et tankfly af typen KC-135¹⁶. Årsagen skal findes i at de baltiske lande som reaktion på begivenhederne mellem Ukraine og Rusland har anmodet om denne assistance.¹⁷

Derudover har England meddelt at de tilbyder at sende et antal Eurofighter Typhoon jagerfly til Litauen for at styrke den NATO-ledede Baltic Air Policing mission som Polen skal varetage fra april i 2014.¹⁸

Noter

- ¹ "Air policing over the Baltics", NATO, 29 Mar. 2004,
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_20937.htm?selectedLocale=en , læst 13 marts 2014
- ² "Air policing over the Baltics", NATO, 29 Mar. 2004,
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_20937.htm?selectedLocale=en , læst 13 marts 2014
- ³ "NATO Integrated Air and Missile Defence",
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_8206.htm?selectedLocale=en, læst 18 marts 2014
- ⁴ "Fighter jets secure airspace of the Baltic countries" 28 marts 2012,
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_85569.htm?selectedLocale=en læst 18 marts 2014
- ⁵ "NATO Air – policing mission", Lithuanian Armed Forces, Air Force,
http://kariuomene.kam.lt/en/structure_1469/air_force/nato_air_-_policing_mission.html , læst 13 marst 2014
- ⁶ Folketingsbeslutning B210 12. maj 2004,
http://webarkiv.ft.dk/Samling/20031/beslutningsforslag_som_fremosat/B210.htm
- ⁷ " NATO Extends Baltic Air Policing Mission to 2018" DefenseNews, 8. Feb 2014,
<http://www.defensenews.com/article/20120208/DEFREG01/302080010/NATO-Extends-Baltic-Air-Policing-Mission-2018> læst 18 marts 2014
- ⁸ " Air Policing i Baltikum" Forsvarsministeriet,
<http://www.fmn.dk/temaer/nato/Documents/Air%20policing%20faktaark.pdf> læst 18 marts 2014
- ⁹ " NATO Extends Baltic Air Policing Mission to 2018" DefenseNews, 8. Feb 2014,
<http://www.defensenews.com/article/20120208/DEFREG01/302080010/NATO-Extends-Baltic-Air-Policing-Mission-2018> læst 18 marts 2014
- ¹⁰ " Tungtbevæbnede russiske militærfly øvede i nattetimerne i påsken flere angreb på Sverige. Svenskerne reagerede ikke, men danske F-16-jagere blev sendt i luften." af Rasmus Boserup 22.04.13, Berlingske,
<http://m.b.dk/?article=25304240-Russiske-fly-oevede-angreb-paa-Stockholm> læst 18 marts 2014
- ¹¹ " NATO Extends Baltic Air Policing Mission to 2018" DefenseNews, 8. Feb 2014,
<http://www.defensenews.com/article/20120208/DEFREG01/302080010/NATO-Extends-Baltic-Air-Policing-Mission-2018> læst 18 marts 2014
- ¹² " Air Policing i Baltikum" Forsvarsministeriet,
<http://www.fmn.dk/temaer/nato/Documents/Air%20policing%20faktaark.pdf> læst 18 marts 2014
- ¹³ " Den særlige danske indsats for Baltikum og Østersøregionen", Finansministeriet,
<http://www.fm.dk/publikationer/1997/danmark-som-foregangslandbrden-udenrigspolitiske-indsats-for-central-og-oesteuropa-herunder-de-baltiske-lande/5-den-saerlige-danske-indsats-for-baltikum-og-oestersoeregionen/> læst 19 marts 2014
- ¹⁴ " Den særlige danske indsats for Baltikum og Østersøregionen", Finansministeriet,
<http://www.fm.dk/publikationer/1997/danmark-som-foregangslandbrden-udenrigspolitiske-indsats-for-central-og-oesteuropa-herunder-de-baltiske-lande/5-den-saerlige-danske-indsats-for-baltikum-og-oestersoeregionen/> læst 19 marts 2014

¹⁵ "NATO Air – policing mission", Lithuanian Armed Forces, Air Force, http://kariuomene.kam.lt/en/structure_1469/air_force/nato_air_-_policing_mission.html , læst 13 marts 2014

¹⁶ " U.S. sending F-15s, tanker to patrol Baltic airspace" , AirForceTimes, 5. Mar 2014, <http://www.airforcetimes.com/article/20140305/NEWS08/303050034/U-S-sending-F-15s-tanker-patrol-Baltic-airspace> læst 16 marts 2014

¹⁷ " Pentagon boosts training, NATO air policing amid Ukraine crisis", Phil Stewart og David Alexander, Reuters, 5. Marts, <http://www.reuters.com/article/2014/03/05/us-ukraine-crisis-pentagon-idUSBREA241CG20140305> læst 19 marts 2014

¹⁸ " UK offers Typhoons for Baltic Air Policing Mission" Gareth Jennings, IHS Jane's Defence Weekly, 17 marts 2014, <http://www.janes.com/article/35548/uk-offers-typhoons-for-baltic-air-policing-mission> læst 19 marts 2014

